G 3948
H48 B3
872
opy 1

БАЙКИ

ЛЕОНИДА ГЛІБОВА

ВЫДАННЯ ДРУГЕ УПОВНЕНЕ

1872

БАЙКИ.

Hlibov, Leonid Ivanovych.

БАЙКИ

ЛЕОНИДА ГЛИБОВА.

ВЫДАННЯ ДРУГЕ УПОВНЕНЕ.

1872.

PG3948
.H48B3
1872

53839
104

Дозволено цензурою. Кіевъ. 13 Января 1872 года.

Земская Типографія, въ Черниговѣ.

I.

ДЕРЕВЦЕ.

Ішов Панас із го́рода додому
З сокирою й мішком.
Вертаться довелось самому,
Прямуючи ліском.
Іде Панас, не разглядає,
Міркуючи про щось
(Міркує той, хто нужду знає),—
Аж чує—кличе хтось:
«Гов, дядьку!» хтось гукнувъ близенько.
Оглянувся: «А хто там,—каже,—де?»
—«Се я»,—озвалося тихенько
Дере́вце молоде,—
«Як вгляділо я вас, так аж зраділо».
—«А що тобі?» пита Панас.

—«Є дільце, дядечку, до вас».
—«Кажи, яке там діло».
Дерéвце почало казать,
Яке ёму життя погане
Що не росте воно, а вьяне,
Що нігде віти роспускать
Через от ті дуби й осики,
Хоч пропади на-віки.
«А як би я само росло,
Я б не таке було:
Я б виросло високе та зелене,
Усі раділи б через мéне—
Вівчарики і орачі
У-холодочку б тут лежали,
Ввесь день би пташечки співали
І спали б у-ночі...
Зробіте ласку, дядечку, велику,
Не жалуйте дерев старих,
Озьмить та вирубайте їхъ,—
Я дя́куватиму до-віку!»
Достав Панас сокиру та брусок,
Налагодивсь—і полягли деревья...

3

Пропав лісок
Знічевья!
Тепер само-собі стоїть
Дерéвце молоденьке,
Сміється, шелестить,
(Раденьке, що дурненьке!).
День, два—не вспіло погулять,
Вже й лихо стало докучать:
То сонечко пече, то вітер ёгó пхає,
А іноді буває,
Морóка і з дощем.
Раз якось хмара наступила,
Схопилась буря і зломила
Дерéвце бідне з корінцем.
—«Бач, божевільне, так і треба,—
От тобі й виросло до неба!»
Озвалася Сова:
«Самá дурненька голова,
Мовляв, біду собі купила—
Талан занапастила.
Гай, гай! росло б і розрослось,
І виросло б, набралось сили,

І хоч самому б жити довелось,
Біди б не склалось... Світе милий!
Нам лишенько через таких,
Та жалко й їхъ».

Мото́рниї сини й онуки!
Читайте байку—для науки.

II.

ВЕДМІДЬ—ПАСІШНИК.

У темнім лісі, за горами
Зібравсь усякий звірь:
Вовки, лисиці з ховрахами,
Зайці дурні, шкодливий тхір
І ще там де-яких чимало
Безпешно въ лісі панувало.
Була і пасіка у них...
Нехай, мов, люде не гордують,
Що тілько все вони мудрують
У хуторахъ своїх!
От, радиться громада стала—
Кому б то пасішником буть?
Лисичка зараз і вгадала:
«Ведмедика кликнуть!»

Послухали і подурному
Постановили, що нікóму
Так не впадає як ёму.
Не то розумний, дурень знає
І скаже світові всёму,
Як скрізь Ведмідь той мед тягає,—
Так де тобі! і не кажи,—
Себе, мов, стережи!
Почав Ведмідь хазяйнувати,
У пасіці порядкувати:
Що-дня він мед тягав
Та в берлозі ховав.
Дознались, кинулись до ёго—
І меду не знайшли нічого,—
До суду потягли,
Прогнали злодія старого
Та ще й приказ дали:
Заперти бісового сина
На цілу зіму в берлозі.
Ведмедику лиха година:
Зарився у лозі,
Дармá, про все ёму байдуже,

Лежить та ласує медком.
«З тобою,—дума—милий друже,
Нам тілько й жити двом».

Таких ведмедів на-приміті
Ще трохи є у нашому повіті.

III.

ОСЕЛ І ХАЗЯЇН.

Один хазяїн мав леваду.
Самому ніколи левади стерегти,
Бо треба дать у полі раду,
Щоб діла не звести.
А тут ще нікого й наймати:
Робочий часъ—пильнує всякъ.
Знайшовсь Осел-мастак—
Ёго̀ й наняв левади доглядати,
Проклятих горобців та гав ганяти.
Осел був чесний неборак,—
Не гріх сказать, що слід би й людям так,—
Не то щоб що̀—листка займать боявся.
Одна біда, що недотепний вдався:
Шкодливих горобців та гав

Він щиро так ганяв,
Що витоптав всі кавуни і дині,
Неначе буря рознесла.
Як глянув господарь—і зозла аж посинів,
Вхопив рубель та й ну гатить по спині
Сердешного Осла.
А люде, сміючись, піддакують ще з-боку:
«Оттак ёму, оттак, щоб знав,
Як з баштана робить толоку!»

А я б їмъ те сказав,
Що нічого Ослові дорікати,
Що лучче б розуму спитати
У тóго, хто наймав.

IV.

МИШАЧА РАДА.

Задумала Мишва вчинить велике діло,
Щоб слава загула про них
По всіх-усюдах, щоб вдивило
Не то людей—котів дурних.
Мишей до-біса назбігалось.
Чимало й Пацюківъ зібралось,
Старих і молодих.
От, в кухві тій, що з борошном стояла,
Уся громада посідала—
Розслухать, щò і як.
Найстаршенький Пацюк мовляє так:
Оце, зібрались ми, панове-громадяне,
Про от-що розсудить:
Пора-б і мишам в світі жить

Так, як живуть усі миряне.
А для́-того нам треба положить,—
Щоб був порядок в кожнім ділі,—
Збірати раду що-неділі...
Чи так, чи, може, як?...
—«Розумне діло! так, то й так!»
Гукнула разом вся громада.
—«А щоб була доладня рада,»—
Старий Пацюк кричить,—
«Закон постановить:
Пускать на раду всіх хвостатих,
А куцих не пускать,
Бо хто бував в руках проклятих,
З того̀ добра не ждать!
Чи так? рішайте, коли чули»!...
—«Так тому й буть»! усі гукнули:
«Так!... куцих не пускать»!...
Мишва таку приміту знає:
У кого довший хвіст—той розум більший має,
А хто свій хвіст ізбув,
Той дурнем всюди був—
Чи то в якій небудь пригоді,

Чи на войні, чи у поході.—
От, через тиждень, в темну ніч,—
Справдилась Пацюкова річ;—
Була між ними перша рада.
Зібралася, як слід, уся громада;
Посіли; гомонять...
Аж—гульк—и куций є між ними...
Ну, що ёго робить з дурними?
Ну, як утерпіть—не сказать?...
Пацюк углядів молоденький—
Та зáраз дядька штовх тихенько:
«А що-ж се,» каже, «як се так?
Відкіль се взявся неборак?
Чому-ж ёму ніхто не вкаже?
Та се вже, справді, сором, глум»!...
—«Цить, язикатий»!.. дядько каже:
«Бо то-ж мій кум»...

V.

ПАН НА-ВСЮ-ГУБУ.

В якійсь далекій стороні...
В німечині... въ туречині... так ні!...
(Таку ледачу памьять маю,
Що й не згадаю).
Далеко десь, серед чужих країв,
Пан на-всю-губу жив,
У роскоші, як пану подобає,
Суддею-б-то, чи що, служив
(Чи справді є там суд—хто-ёго-знає!)...
Жив, хороше і їв, і пив,
Нічо́го не робив,
Підписував, що скажуть люде,
Не знаючи, що з то́го буде.
Так живучи, про що тужить?
Два вікі-б жить,
Не сподіваючись умерти,—
Та от біда: як набіжить—

Не заховаєсся від смерти...
Настав той скорбний час—
І па́нів вік погас,
Сказати просто—вмер, та й годі,—
Спокійно, тихо, мов заснув...
Засумували всі в господі,
Бо добрий господарь він був.—
Як не живи, а на тім світі
Про все одвіт оддай,
На паньство не вважай,
Бо там не те, що у повіті.
Явивсь мій пан, стоїть і жде,
І думає: ну, що-ж-то буде...
Аж дивиться—громада йде,
Усе старі, поважні люде.
—«Ну, брате,»—кажуть:—як ти жив?
Добро чи зло робив»?
—«А що-ж, панове»,—пан мовляє:
«Нічо́го не робив;
Мене усяке добре знає:
Суддею бувъ, для себе живъ,
Про все мині було байдуже»...
—«Ну, добре-ж,—кажуть—милий друже,

Гаразд, що так ти жив.
А ну-те, брацця, одчиняйте
Ворота в рай! земляче, йди!»
Промовили діди.
—«З якої речі? потривайте!»
Озвався сивий дід,
Що біля царини знаходивсь:
«Ні, так не слід,
Щоб лежень та того сподобивсь»!...
—«Та ну-бо,—кажуть,—слід!
Яка-б з ёго була робота,
Коли нічо́го він не вмів?
Він тілько-б лиха наробив»!
—«Хіба»,—промовив дід—і одчинив ворота.

Колись я в суді був—і бачив сам
Як-раз такого пана там.
Хороший чоловік, мовляли люде,
Плохий, нічого не бере...
От,—думаю-собі,— і вмре,
То паном буде.

VI.

ТОРБИНА.

У темному кутку, де рогачі стояли,
Де віник ставили та трісочки складали,
Лежать Торбині довелось.
Давно її покинув хтось....
Лежить порожняя Торбина,
Неначе драная ряднина;
Її і въ руки не беруть,
А іноді і сміттям приметуть.
Долежалась таки Торбина—
Настала й їй счасливая година:
Хазяїн взяв,
Повнісіньку червінцями й напхав.
Неначе пані на перині,
Лежить Торбина в гарній скрині!

І по селу, й по хуторах,
І по купцях, і по панах,
Пішла про неї слава всюди:
Її шанують хитрі люде;
На неї дивиться усяк
Так весело та ласо так,
Як циганча на добре сало.
Та й що-ж? сёго Торбині мало:
Розчванилась вона,
Глузує над людьми, базіка,
Вибріхує таке, що на,
Неначе пані превелика!
А люде слухають, мовчать,
Бо хороше червінчики бряжчать.
А як Торбинка спорожнилась,—
Де в-біса й слава тая ділась:
Без грошей торба—чорт-зна-що!

Велике діло, брацці, гроші!
З грошима й дурні прехороші!
Є в дурня гроші—він і пан;
Є в ёго дорогий жупан—

І розум є; всі поважають,
На пóкуті ёго сажають;
Той ёму сват,
Той ёму брат;
Ёго в бояри, в куми просять
І першу чарочку підносять...
Сказать-би дурням тим,
Що як капшук у них прорветься,—
Розійдеться їхъ слава, як той дим,
І паньство пишнеє минеться!

VII.

ЦІКАВИЙ.

Раз, край дороги, Влас копиці волочив.
Вродило сіно,—весело й робилось...
От, як над-вечір сонечко зхилилось,
Мій Влас полуднувати сів.
Глядить,—щось їде по дорозі....
Ёму й байдуже хто на возі...
Коли зближається—аж то Кіндрат,—
Всесвітній кум і сват.
—«Здоров, Кіндрате»! Влас гукає:
«Куди се Бог носив»?
—«А на базарь пашню возив»,
Кіндрат ёму мовляє.
«Що-ж», Влас пита: «чи справивсь молодцем»?
—«А бач, вертаюсь порожнем...

*

Та що балакать нам про тее...
Ось, попитай, що бачив я!
І, матінко моя!
Я бачив в го́роді такее,
Що тілько в казці розказать.
Дивлюся—люде аж кишать...
Що, думаю, за чудасія?!
Покинув віз коло Гордія,
А сам побіг, щоб поглядить...
Всі кажуть: треба заплатить.
Віддав я копу—нігде дітись...
Та вже-ж було на що й дивитись:
Яких я бачив там звірюк,
Довготелесих та страшних гадюк,
Комашечок... А овечата?
Подивився—аж сміх бере:
Такі малесенькі, як кошенята...
Хоч німець грошики й дере,
Та вже-ж і диво, пане-брате»!
—«А бачив бугая, Кіндрате»?—
Питає Влас:—«учора був
У го́роді наш титарь...

З ним їздивъ и Микола-писарь...
Од них я чув,
Що є бугай над бугаями,
Неначе добрий віз з снопами»...
—«Який бугай? я бугая
Не вглядів якось, пане-брате»...
—«Овва! такий-же ти, Кіндрате»!

Таких Кіндратів бачив я,—
Уміють добре прибрехати...
Та цур їмъ!—лучче не чіпати...

VIII.

ВОВК ТА ЯГНЯ.

На світі вже давно ведеться,
Що нижчий перед вишчим гнеться,
А більший менчого кусає та ще й бье,—
За-тим, що сила є...
Примір не довго-б показати,—
Та—цур ёму!—на що чіпать...
А щоб кінці як-небудь поховать,
Я хочу байку розказати.
У-літку, саме серед дня,
Пустуючи, дурне Ягня
Само забилося до річки—
Напитися водички.
От, чи пило, чи ні,—глядить—
Аж суне Вовк—такий страшенний

Та здоровенний!
Та так прямісінько й біжить
До бідного Ягняти.
Ягняті нікуди тікати;
Стоїть, сердешне, та дріжить...
А Вовк, неначе комисарь, кричить
(Він, щоб присікаться, знайшов причину):
«На що се ти, собачий сину,
Тут каламутиш берег мій
Та квапиш ніс поганий свій
У чистую оцюю воду?
Та я тобі за сюю шкоду—
Ти знаеш—що зроблю?...
Як муху задавлю»!
—«Ні, паночку»... Ягня ёму мовляе:
«Водиці я не зколотив,
Бо ще й не пив;
А хоч би й пив, то шкоди в тім немае,
Бо я стою зовсім не там,
Де треба пити вам.
Та ще й вода од вас сюди збігае».—
«Так се-б то я брешу»? тут Вовк ёму гукнув.

«Чи бач! ще і базікать стало...
Такого ще поганьця не бувало!...
Здається, ти й позаторік тут був
Та капости мині робив... Тривай-же!
Ти думаеш, що я забув?
—«Помилуйте»! ёму Ягнятко каже:
«На світі я ще й году не прожив».
«Так брат твій був».—«Нема братів».—
«Так, може, батько,
Коли не дядько...
Або-ж хто-небудь з ваших був...
Хіба не знаю я, не чув,
Що ви усі мене б іззіли,
Як-би вловили?
Собаки й вівчарі твої,
Усі ви—вороги мої;
Од вас мині життя немае...
Ще мало я терпів»?
—«Так чим же *я* вам досадив»?
Ягнятко, плачучи, питае.
—«Цить, капостне! либонь не знае...
Ще й огризаеться, щеня!

Що ти за птиця?! ти—Ягня!
Як сміло ти мене питати?
Вовк, може, їсти захотів!...
Не вам про теє, дурням, знати»!
І—Вовк Ягнятко задавив...
На що ёму про теє знати,
Що, може, плаче бідна мати,
Та побиваеться як рибонька об лід:
Він вовк, . . . ёму не слід...

IX.

ЩУКА.

На Щуку хтось бомагу въ суд подав,
Що буцім-би вона такеє виробляла,
Що у ставу ніхто життя не мав:
Того заїла в-смерть, другого обідрала.
Піймали Щуку молодці,
Та въ шаплиці
Гуртом до суду притаскали,
Хоча чуби й мокренькі стали.
На-той-раз суддями були
Якіїсь два Осли,
Одна нікчемна Шкапа,
Та два старенькиx Цапа,—
Усе народ, як бачите, такий
Добрячий та плохий.

За стряпчого, як завсегда годиться,
Була приставлена Лисиця...
А чутка у гаю була така,
Що ніби Щука та частенько,
Як тілько зробиться темненько,
Лисиці й шле—то щупачка,
То сотеньку карасиків живеньких,
Або линів гарненьких...
Чи справді так було, чи може хто збрехав
(Хто ворогів не мав!),—
А все-таки катюзі,
Як кажуть, буде по-заслузі.—
Зійшлися судді, стали розбірать:
Коли і як воно, і що їй присудити?
Як не мудруй, а правди нігде діти,
Кінців не можна поховать...
Не довго думали—рішили—
І Щуку на вербі повісити звеліли.
«Дозвольте і мині, панове, річ держать»,
Тут обізвалася Лисиця:
«Розбійницю таку не так судить годиться:
Щоб більше жаху їй завдать

І щоб усяк боявся так робити,—
У річці вражу Щуку утопити»!
—«Розумна річ»! всі зачали гукать.
Послухали Лисичку,
І Щуку кинули—у річку.

X.

СВИНЯ.

Свиня у паньский двір залізла;
Посновигала там
По всім куткам,
На смітнику кісток погризла,
Полежала в багні,
Як слід Свині,
В гної куёвдилася пикою своєю...
Та із гостей ізнов прийшла,
Така-ж як і була—
Свиня-свинею.
От, став свинарь її питать:
«Що, свинко, бачила ти в пана?
Чи хороше там гостювать?
Яка була тобі там шана?
Я чув колись, що у панів,

Мов у царів,
Срібло та золото скрізь сяє,
Що буцім-би пани так хороше живуть
Та солодко їдять і пьють».
—«Та де там воно є!—Свиня ёму мовляє—
Брехня! не слухай! я-ж була,
І їла, і пила,
Всі заходеньки обходила
І смітники,
І суточки,
А доброго нічого там не вздріла,—
То тілько вигадки дурні»!

Не хочу я нікого прирівняти,
Звиняйте, до Свині...
Ні, далибі-що ні!
Я тілько хочу щось зпитати:
Траплялось на-віку мині
Такеє бачити ледащо,—
Подивисся—не годне а ні на-що;
А як почне тебе судить,

То так оббреше, обчернить,
Та рознесе таку погану славу,
Що соромно й сказать...
Так я се й хочу вас, панове, попитать:
Эге, не гріх таку прояву
Свинею величать?...

XI.

ВІВЧАРЬ.

Був на селі Вівчарь Тарас;
Він панових овечок пас.
Став мій Тарас чогось журитись:
Сидить, головоньку зхилив,
А панові боїться похвалитись,
Щоб пан не бив.
Чого ти, брате, світом нудиш?»
Питаються ёго.
—«Ох, брацці! лишенька мого
Аби-як не відбудеш»...
От, став хвалитись він, що є в болоті Вовк
І, на-лихо ёму, хапає овечо́к....
«Що-ж, брате, будемо робити,—
Ще й не таке нам діє Вовк!.....

А пан за-віщо буде бити?»...
Гуртом вони до пана всі пішли,
Усе по-правді розказали.
Звелів їм пан, щоб Вовка стерегли
І, коли можна, щоб піймали.
Пильнують Вовчика, нема коли й заснуть,
А Вовка щось нема й не чуть....
Чого-ж се так, що у Тараса часом
Буває добрий борщ із мнясом
Та з начинкою пирожки?...
Дурні дядьки!
Ні-один з вас не розчовпає!
Який там в-біса звірь!
На Вовка тілько поговір,
А овечок Тарас хапає!...

XII.

ВОВК І ЛИСИЦЯ.

Лисиця десь мнясця дістала.
Тихесенько прибігла під стіжок—
Умьяла більшенький шматок,
А менчий у сінце зховала
На другий-раз, бо нужду знала;
Сама-ж спочити прилягла....
Воно годиться, попоївши;
Не молода таки й була,
Натомиться, всю ніч ходивши....
Аж-ось—у-гості Вовк біжить.
«От—дума—і лягла спочить!»
—«Добридень, кумо!» Вовк гукає:
«Той спить, хто щастя має!
От, кумо, лишенько мині

У сій поганій стороні.
Никав всю ніч, аж утомився—
Та й що-ж! нігдé не поживився!
Чи до кошари підберусь—
Боюсь!..
Вівчарь не спить, в сопілку грає...
Таке-то кум твій щастя має.
А їсти, кумо,—аж-аж-аж!
Цілісіньку-б ізьів корову!»
Кума-ж,
На сюю жалібную мову,
Так каже кумові свому:
«Сердешний куме! ну й чому
Ти не прибіг до мене вранці?...
Оттут не козаки живуть—поганьці!
Мабуть, їм ніколи й заснуть;
Усе так пильно стережуть,
Що треба гаспидьского митця
Щоб одурить, та поживиться!...
Поіж сінця»....
А Вовчик не про сіно дума;
Колиб ёму шматок мнясця!

*

—«Ні, каже він: спасибі, кумо!»
Та й з тим голодний лицарь мій
Пішов до-дому сам-не-свій.

Оце-ж-то теє: на, небоже,
Те, що мині не гоже.

XIII.

ЖАБА Й ВІЛ.

Раз Жаба вилізла на берег подивиться,
Та й трошечки на сонечку погріться.
Побачила Вола,
Та й каже подрузі тихенько
(Вигадлива була!):
«Який здоровий, моя ненько!
Ну що, сестрице, як надмусь,
То й я така зроблюсь?
От будуть жаби дивуваться»!
—«І, де вже, сестро, нам рівняться»...
Казать їй друга почала.
А та не слуха... дметься... дметься...
«Що, сестро, як тобі здається,
Побільшала хоч трохи я»?

—«Та ні, голубонько моя»!
—«Ну, а теперечки? дивися»!
—«Та годі, сестро, схаменися»!
Не слуха Жаба, дметься гірш,—
Все думає, що стане більш.
Та й що, дурна, собі зробила?
З-натуги луснула—та й одубіла.

Такі і в світі жаби є,
Прощайте, нігде правди діти.
А по-мині—найлучче жити,
Як Милосердний Бог дає.

XIV.

ПРОХОЖІ ТА СОБАКИ.

Через левади, та горо́ди
Два кума йшло з весілля до госпо́ди.
Бредуть, балакають про-щось...
Аж-ось,
Де не взялась Собака в-біса—
Чи з-під воріт, чи із-за ліси—
Присікалася, аж вижчить...
Коли поглянуть—ще біжить
Мабуть з-десяток чи й не більше...
Та як напали,—батю мій!
Одна гаразд, друга ще гірше.
Кіндрат маха ціпком мерщій.
—«Ось не займай-лишень, Кіндрате»,
Тут обізвавсь до ёго Клим:
«Я їхъ натуру знаю, брате;

Відчеплються... ось ну, ходім...
Та не махай і не дивися»...
От вони йдуть-собі, та йдуть.
Собаки й справді унялися,
А далі стало вже й не чуть.

Оттак зависливиі люде:
(Вони є всюди!)
Як що завидно їм—куди!
Брехати, мов собаки, стануть...
А ти собі іди, та йди:
Набрешуться, та й перестануть.

XV.

СПІВАКИ.

Сусід до сéбе кликав кума:
—«Приходь-лиш брате, на часок:
По чарці випьемо, сальця зьїмо шматок....
А справді—так не те він дума;
То кумові сказав він тілько так!
Хотілося-ж, щоб похвалиться—
Яких він назбірав Співак.
От кум прийшов; посіли, як годиться;
По одній випили, по другій налили....
Тут парубки, як утяли!
Роззявили роти—гукають.....
Хто в гору дме, а хто пищить....
Аж головою кум вертить:
«Чорт—батька-знає, як співають»!

Став він хазяїну казать:
«Аж вуха, далибі, болять!»...
—«Та може й так».... хазяїн став мовляти:
«Є трохи хвалшу, що й казати....
Так он що—все народ такий,
Як кажуть, золотий!
То сількісь, що не так співають,
За те горілки не вживають»!

А по-мині—вже лучче пий,
Та діло розумій.

XVI.

ДВА КУМА.

—«Здоров, Василю, пане-брате»!
«Здоров, кумасю мій, Кіндрате».
—«Чи ти ще там здоров та жив»?
«Ох, братіку!—Василь завив—
Мого ти лишенька не знаєш,
Що так питаєш!
Бог покарав мене: я погорів;
Уся худібонька пропала,
Неначе язиком корова ізлизала»...
—«Оце бак лихо! глянь... коли ж воно, і як»?
«А так!
Неділь вже, мабуть, з вісім буде...
Святками до мене́ зібрались добрі люде...
На беседі, вже звістно, попились...

От, як усі вже розійшлись,—
Пішов я з каганцем до коней у повітку...
Бодай-би й не ходить!...
Я, бачця, каганець усе ховав під свитку,
Та якось теє... зірк—горить!
І, батечку! як обхопило—
Усе до цурочки згоріло;
Сам трохи-трохи не пропав...
Та се й тужу вже восьмую неділю...
Бодай-би я був не діждав!...
Ти-ж, куме, як?»—«Ох, не питай, Василю!
І я чим-сь Бога прогнівив...
Колись я, братіку, правесенько ходив,—
Теперечки, дивись, до чого вже дожився!
Зовсім калікою зробився!...
До ме́не на святках наїхало гостей:
Дядьки, брати, та де-хто из людей...
Як милимъ гостямъ не радіти?...
Уся кумпания гарненько підпила...
Поліз у погреб я дулівки ще вточити
(Дулівочка-первак—така смашна була!)...
Щоб іноді з вогнем біди не наробити,

Поліз я поночі, хоча й пьяненький був...
Що-ж, пане-брате, біс мене як пхнув—
Я й покотивсь... ще як не вбивсь, не знаю.
Теперички хоч плач—не плач,
От-так, як бач,
На деревьянці шкандибаю».
«Дурні»—озвавсь до них Трохім—
«Жалкуйте на себе; бо що за диво в тім,
Що в Василя все погоріло,
А в тебе ногу изломило!
Погано пьяному и поночі й з вогнем».
—«Так що-ж ёго робити?
Не все-ж ходить і з лихтарем»!...
—«О, бити-б вас обох, та бити!
Горілочки не треба вельми пити».

XVII.

ОХРІМОВА СВИТА.

Була в Охріма сіра Свита,
Так хороше пошита:
Іззаду вусики з червоного сукна;
На комірі мережечка така що-на!
Хоч голові носити.
Дурний Охрім не вмів її глядіти,
Таскав, коли й не-слід таскать.
Раз став він Свиту надягать,—
Аж дивиться—рукава вже продрались.
От, мій Охрім, щоб люде не сміялись,
Налагодивсь латать.
А де-ж суконця взять?
Охрімові невдивовижу!
«Ми знайдемо»,—він каже сам-собі—

«Рукава трохи обчикріжу,
Та й поможу журбі».
Зробив,
І Свиту знов надів.
І хороше ёму здається,
Хоч руки й голі до локіт;
Так он біда: куди він не поткнеться,—
Усяк од реготу береться за живіт.
Розсердився Охрім, що з ёго так глузують...
Тривайте-ж—каже—коли так,
Зроблю-ж я ось-де як...
Нехай, дурні, собі пустують;
У них, видно́, жуки у голові...
А ми втнемо рукавця і нові,
Хіба мудрація велика»!
Охрім догадливий був парубіка!
Прихорошенько взяв,
Підрізав поли він чи мало,—
Як-раз, щоб на рукава стало,—
Покраяв, та й попришивав—
І знов рукава, як рукава.
І ходить мій Охрім, неначе та проява,

Та й думає: «ось я-то молодець,
Удався хоч куди хлопчина»!
Дурний, дурний, а на ёму свитина,
Неначе той німецький каптанець!—

От-так і з тим буває,
Хто чорт-зна де добро своє діває,—
А там, як кинеться—вертить и так и сяк,
Неначе горобець у клітці...
Дивись, згодя: гуляє неборак
В Охрімовій куценькій Свитці.

XVIII.

ВОВК І КІТ.

В село із лісу Вовк забіг....
Не думайте, що в-гості, братьця!
Ні, в-гості Вовк не забіжить;
А він прибіг, щоб де-небудь зховаться:
Проклятий люд з собаками настиг....
І рад би Вовк в які ворота вскочить,
Та лишенько ёму,—куди не поглядить—
Усюди Вовченька недоленька морочить,—
Хоч сядь та й плач;
Ворота, як на те-ж, кругом усі заперті,
А дуже Вовкові не хочеться умерти
(Бо ще він не нажився, бач!),
А гірше од людей—од видимоі смерти....
Коли глядить—

На загороді Кіт сидить,
На сонечку мурликає-дрімає.
Підскочив Вовк і до Кота мовляє:
—«Котусю-братіку! скажіть мині скоріше,
Хто із хазяїнів оттут усіх добріше?
Я хочу попрохать, щоб хто мене зховав
На сей недобрий час. Я-б у пригоді став!....
Чи чуєш гомін той? За мною то женуться!...
Котусю-батечку! куди ж мині поткнуться?»....
—«Проси мерщій Степана,
Він добрий чоловік,» Кіт Вовкові сказав.
—«Так у ёго я вкрав барана».
—«Ну, так навідайсь до Демьяна».
—«Э, і Демьяна я боюсь:
Як тілько навернусь,
Він і згадає поросятко».
—«Біжи-ж, аж-ген живе Трохим!»
—«Трохим? боюсь зійтися з ним:
«З-весни ще злий він за ягнятко!»
—«Погано-ж!...Ну...а чи не прийме Клим?»
—«Ох, братіку! теля я в ёго звів!»
—«Так ти, бачу, усім тут добре надоів,»

Кіт Вовкові сказав:
«Чого ж ти, братіку, сюди і забігав?
Ні, наші козаки ще з розуму не зпали,
Щоб Вовка од біди зховали!
І так-таки ти сам себе вини:
Що, братіку, посіяв, те й пожни!»

XIX.

ДВІ БОЧКИ.

Дві Бочки їхало колись селом:
Одна з горілкою повненька;
Друга порожня, тож слідком.
Та, що з горілкою—тихенько,
Повагом йде-собі та йде;
Порожня-ж так тобі пустує
Та так брика, та так басує,
Що аж на все село гуде.
Хто йде—із-ляку швидч звертає,
Та ще й налає:
«Який се враг її приніс,
Нехай їй біс!»

Хто про свої діла стрекоче,
Кому й не слід, коли захоче,
Тому усяк мерщій зверта,
Бо він такий, як Бочка та:
Усіх од себе проганяє.
За те розумний чоловік
Живе тихесенько ввесь вік,
Не торохтить і не гукає—
Та й містце має.

XX.

МИША Й ПАЦЮК.

—«Добривечір, сусіде мій!
Чи всі ви живі та здорові?»....
Гукнула Миша Пацюкові.
«Та ще,»—Пацюк мовляє їй.
—«А я се—каже—прилинула,
Щоб розказать тобі, що чула,
Щоб ти радів, як я, та знав:
Лев, кажуть би, кота пійтав»....
—«Якого?»
—«Катюгу нашого рудого,
Що нам просвітку не давав».
—«Гай-гай!»—Пацюк мовля: «раденька,
Як кажуть, що дурненька!
Що з-того, що піймав?...

Як дійдеться у них до чого,—
Не бачить лева нам живого!
Бо знаєш, що за звірь той кіт»!

Оттак, як хто кого боїться,
То й думає, що на того ввесь світ
Так буде, як і він, дивиться.

XXI.

ХЛОПЧИК І ГАДЮКА.

Хлопья въ садку собі гуляло,
Та й забажало
На іграшки ужа піймать.
(Воно гніздо ёго назнало—
Так як утерпіть, щоб не взять).
Побігло, засадило руку,
Та й витягло—Гадюку...
Злякався Хлопчик, аж поблід;
Стоїть, як стовп, і не тікає.
Гадюка дивиться, и так ёму мовляє:
—«Бач, дурнику! робити так не слід...
Ти знаєш, що за се буває?
Узять-би, добре укусить...
Та хай вже сей раз Бог простить;

А в-друге лишко буде, чуєш?
Гляди-ж, шануйся, стережись;
Робити так не вчись,
Та роздивляйся з ким шуткуєш»!

XXII.

ЛЕВ ТА МИША.

Старенька Миша горювала.
Їй нігде, бідній, було жить,
Головоньки на-старість прихилить;
Сама-собі по світові блукала...
Діток нема: були колись—
Теперички по світу розбрелись:
Одним-одна зосталась мати.—
Пішла вона звичайненько прохати,
Щоб Лев в дуплі дозволив їй,
Самотній та старій,
Хазяйство завести маленьке,
Біля *їхъ милости* близенько.
—«Хоч сила всім страшна твоя,
Хоч пан ти—каже—між панами,

Та хто зна, що ще буде з нами:
В пригоді, може, стану й я»...
—«Хто? ти?—Лев заревів—така погана?...
Мене, такого пана,
Сюди задурювать прийшла?...
Пішла!
Бач, теревені розпустила!
Тікай, поки ще ціла»!
Злякалась Миша, та притьмом,
По-між травою, лопушком,
З-переполоху почухрала—
Туди-сюди—й з очей пропала.—
Раз Лев пішов поживи розглядать,
Та у тенета якось і піймався.
Рвонув він раз—тенета не тріщать;
У-друге, в-третє—ні... Вже як не силкувався,
Як не ревів,
Як не вертів,
А все-таки не вивертівсь—зостався.
Прибігли люде, узяли,
Звьязали бідного, та й повезли
По ярмарках в залізній клітці,

На диво світові всёму
(Видно були німецькі митці!).
Прийшлося гірко бідному ёму...
Згадав про Мишу, що вона казала,
Та й дума, плачучи: «як би вона була,
Загинути-б мині, дурному, не дала;
Тенета-б всі попрогризала...
І я-б гуляв оце въ зеленому гаю,
Мов у раю»...
А сам, сердешний, слізоньки ковтає:
Є каяття, та вороття немає!

Скажу я, люде добрі, й вам
(До казки приказка годиться,
Хоч і панам):
Не плюй в колодязь,—пригодиться
Води напиться.

XXIII.

ВОВК ТА МИШИНЯ.

На полі Вовк овечку взяв,
Потяг сердешную в діброву—
Не на-розмову,—
А щоб ізъїсти: він бажав
Мнясця свіженького давненько.
От, взяв овечку, обідрав,
Як знав,
Та й заходився хорошенько
Мнясце під дубом уминать,—
Аж на зубах кістки хрущать.
Їв Вовчик, їв, аж утомився;
Гаразденько удовольнився,
А все-таки всёго не зьїв:
«Нехай вже, каже, другим разом».
Мнясце травицею прикрив,
А сам спочинуть ліг тим-часом.

Неначе пан який—лежить....
А Мишенятко під вербою
Почуло, що мнясце пахтить,
Та й крадеться по-між травою
(Яке мале, а вже хитрить!)...
От, помалесеньку підкралось,
Взяло мнясця, та у дупло й зховалось.
Углядів Вовк, дарма що спав,
І на ввесь гай гукать зачав:
«Ой ненечко! рятуйте! поможіте!
Ловіте злодія, держіте!
Добро моє покрав»!

Я в одному селі по ярмарку гуляв,
Та й бачив диво:
Який-сь там становий хвинтив спісиво
Біля чумацьких хур.
Чого він там никав—усі на вус мотали....
От, якось у ёгò тарані вьязку вкрали,
А він гукає: «пробі! калавур»!

XXIV.

ТРОЄЖЕНЕЦЬ.

За тридевьять земель, у тридесятім царстві,
Та в іншім государстві,
Який-сь-то хвабрий молодець
(Чи дворянин він, чи купець,—
Про те вже не скажу вам, братьця,
Щоб іноді не пробрехаться...)—
Та що утяв!....
Послухайте! узяв,
Покинув жінку, та й поплівся,
Хто ёго зна куди й чого....
От, потім чують про ёго,
Що десь він аж на двох жінках ще оженився,—
Такий пройди-світ був.
От, якось царь про се почув,

Та зараз же бомагу й посилає,
Щоб беззаконника *такого-то* зхопить,
Приставити у суд—і там ёго судить;
А всім судейским натякає,
Що ділом не вертіть
(Видно сей гріх у них буває!),
А так ёму, поганцю, присудить,
Щоб більше вже ніхто не мусив так робити,
Коли на світі хоче жити;
А як що зробите не так,—
Повішаю усіх, неначе тих собак.—
Не знає бідний суд де діться,
Усіх циганьский піт пройма,
А ділові ладу нема:
Як не присудять—не годиться:
Бо вже доводилось судить—
Так капостний народ не дуже щось боїться...
Ну, що ёго робить?...
Возилися, возилися,
Та якось і вмудрилися
Прояву осудить.
Зібралися пани, поприбігали люде,

Дивитися—що буде.
А суд гуртом рішив:
Щоб беззаконника провчити,—
Оприділити,
Щоб він з трёма жінками жив.—
Дивується народ, та й дума: «от удрали!
Теперички-ж усі пропали:
Повішають дурних»!
Аж ні! поперед всіх
Повісився пройди-світ на осиці
(Видно жінки були завзяті птиці!).
Та й що-ж ви думаєте? казус сей
Так налякав усіх людей,
Що більше вже ніхто із-глузду не зкрутився;
І досі не чутно, щоб хто на трёх жінках
В тім царстві оженився.

XXV.

ЗУЗУЛЯ Й ПІВЕНЬ.

«Як ти співаєш, Півне, веседенько»...
—«А ти, Зузуленько, ти, зіронько моя,
Виводиш гарно так і жалібненько,
Що іноді аж плачу я...
Як тілько-що почнеш співати,
Не хочеться й пшениченьки клювати,—
Біжиш в садок мерщій»...
—«Тебе я слухала-б до-віку, куме мій,
Аби-б хотів співати»....
—«А ти, голубонько, ти, кралечко моя,
Поки співаєш на калині,
То й весело мині, і забуваю я
Свою недоленьку, життє своє погане,
Та безталанне....

А тілько замовчиш,
Або куди летиш,—
Заниє серденько, неначе на-чужині....
І їстоньки—не їмъ, і питоньки—не пью,
Та виглядаю все Зузуленьку мою.
Як гляну на тебе—така ти невеличка,
Моя перепеличко;
А голосочок-то який?...
Тонесенький, милесенький такий....
Куди той соловей годиться»?
—«Спасибі, братіку, за добреє слівце.
Як не кохать тебе за це...
І ти виспівуєш, неначе та жар-птиця;
І далибі що так; пошлюся я на всіх».
Де взявся Горобець; підслухав трохи їх,
Та й каже: «годі вам брехати,
Та одно-другого з нічевья вихваляти»!
Пурхнув—та й був такий.

За що-ж,—хто-небудь попитає,—
Зузуля Півня вихваляє?

*

За те, що Півень го́дить їй,
Та потакати добре вміє:
Рука, як кажуть, руку миє.

XXVI.

ХАЗЯЇН ТА ШКАПА.

Хазяїн сіяв овесець;
Була у ёго нивка невелика.
От, бачить Шкапа, та й базіка:
«І на який се він кінець
Овес у полі розсипає?
Мабу́ть і сам гаразд не знає...
А я чувала, та й не раз,
Як про людей гукають всюди,
Що люде розумніші нас....
Кий чортів-батько—брешуть люде!
Який тут розум—землю рить,
Та розкидать пашню без діла?
Неначе нікуди подіть....
Стрижчаті б дав, то й я б поїла;

А хоч індикам, хоч качкам;
Усе б було видніше нам,
Що робить він хоч трохи гарно,
І що пашні не тратить марно....
Або нехай би й заховав,—
Сказали б, що скупенький став....
А то—що зробить—все дурниця,
Вже, аж не хочеться дивиться»!—
Минуло літо; після жнив
Овес Хазяїн змолотив,
І Шкапу ту, що вередує,
Він і шанує, і годує.

Так інший з-дуру неборак
Над Божим ділом вередує:
«І се не так, і те не так,
Чого се сонце дуже гріє,
Або не відтіль вітер віє»....
Головонька ёго дурна
Того й не зна,
Що Бог нас лучче розуміє.

XXVII.

КАМІНЬ ТА ЧЕРВЯК.

«Дивись ти, як хвинтить зачав!
Неначе й справді пишна птиця»!..
Так Камінь, лежачи в пшениці,
На дощик верещав:—
«А глянь, іще й радіють люде,—
Запевно всі вони дурні,—
Аж чудно, далибі, мині!
Ну, що їмъ від тогò прибуде,
Як дощ поналива води?
Хоч опісля вже й не ходи:
І росяно і кально; скрізь калюжі—
Погано, та ще й дуже.
Та що вже будемо робить,
Самому всіх не перевчить.
Я тутечки лежу відколи?
Звичайно, мов мене й нема;

Де не покинуть—все дарма,
А й слова доброго не чув собі ніколи,—
Бодай їм дихать так»!
—«Мовчи-лиш, дурню, не базікай»,
Тут став казать ёму Червяк:
«Сей дощик—радість всім велика.
Земля посхла-була—от він її змочив;
Травицю трохи підживив;
Пашня зовсім була повьяла,
Мов тая вьяла риба стала,—
Він їй головоньку підняв,
А добрим людям щасте дав....
А з тебе що? лежиш, ледащо!
Такії лежні людям на-що?...
Лежи-ж, коли лежати звик,
Та не базікай, дурню, дуже».

Буває інший чоловік
Все приндиться, що довго служе;
А що в ёму?
Те, що й у Каміні тому.

XXVIII.

ЛИСИЦЯ Й ОСЕЛ.

—«Відкіль бредеш ти, голово лиха»?
Лисиця так мовля Ослові.
—«Дивився як там Лев здиха,
Аж-ген у тій діброві!
Піди, паньматко, подивись;
Ти-ж зналася із ним колись...
І! що тепер із ним зробилось!
Де в біса й сила тая ділась!
А то було, як гуконе,—
Не втямиш з-ляку де-б зховався—
Таке було те пугало страшне!
Мабуть, ёго ввесь світ боявся....
Тепер лежить, неначе пень,
І ніч, і день.

Ніхто ёго вже не боїться,
Усяк безпешно йде дивиться.
Хто схоче—добре ускубне
За вражий чуб ёго зубами,
А хто під боки стусоне—
Чи дрюком, чи рогами».
—«А ти, запевне, не посмів?!»
Ёму підсміює Лисиця.
—«Оце-таки! чого-ж дивиться?
І я ёго раз захмилив,—
Нехай і наших знає!»

А й в людях такички буває,—
Чи то вже світ тепер такий:
Поки ти чим кому страшний,
Усяк тебе і поважає;
А тілько як-небудь спіткнись,—
Дивись—
Хто й поважав, той лає.

XXIX.

ЛЕВ ТА ВОВК.

Лев уминав за сніданням ягня.
По-біля ёго выдливе щеня
Вертиться та й вертиться,—
Все моститься, щоб поживиться.
От, яко-сь-то й одважилось вхопить
Шматок мнясця, щоб не кортіло.
Лев бачить щó воно зробило,
Та змилосердився—мовчить;
Бо у щеняти
Якого розуму питати?....
Побачив Вовк (він недалечко був),
Та й дума: «Лев, мабýть, дурненький,
Або-ж на старість силу збув,
Що став такий плохенький,

Коли щеня не задавив,
Мене не займе й поготів»!
От, квапить лапу до мнясива....
Як скочить Лев—аж диба стала грива....
На Вовка бідного насів—
Давив ёго, крутив...
Та й каже: «се тобі за теє,
Щоб не дививсь ти на щеня,
Бо не що-дня бува бридня;
Воно дурне ще, молодеє,
А ти вже, Вовче, не щеня»!

XXX.

СИНИЦЯ.

Синиця славу розпустила,
Що хоче море запалить,
Що море, буцім-то, згорить,—
Така, бач, є у неі сила.
За вітром слава полетіла
По всіх усюдах і кутках,
По байрака́х і по садках,
Далеко—аж за синє море....
Усім, хто був на морі, горе;
А ну—до берега тікать,
Мерщій добро своє ховать
От проклятущої Синиці.—

Як назлетілось тії птиці,
Як назбіралося звірей,
Людей,
Дивитися на чудасію!....
А пересудливі жінки
Побрали ще й ложкй,
Бо мали ту надію,
Як море стане закипать,
Щоб юшки добре посёрбать,
Якої й зъ-роду не сёрбали
(Вони вже, бачте, позвикали
Скрізь по обідах куштувать).
От, ждуть вони, стоять,
Усі баньки повитріщали....
«От-от уже почне кипіть»,—
Хто нéбудь нищечком мовляє,—
«Ось цитьте, зараз запалає»....
А море все собі-гуляє,
І не кипить, і не горить.
Так що-ж Синиця?—Та мовчіть!
І запалить не запалила,
А тілько слави наробила,

Та з-сорому й сховалася кудись.
За сюю капостну дурницю
Полаяли Синицю,
Та й розійшлись.

Яка-ж в сій байці, брацця, сила?
А та: ніколи не хвались,
Поки гаразд не зробриш діла.

XXXI.

КУПЕЦЬ ТА МИШІ.

Один купець хороший дворик мав.
Щоб де було свій крам складати,
Та всякую бакалію ховати,
Він у дворі комору збудував.
Купує мій купець, купує та складає;
Всёго багато накупив.—
Усяк хазяїнъ добре знає,
Що иноді мишва́ проклята виробляє;
Купець се знав, та й напустив
Десятка півтора котів.
Коти засіли за мішками;
Мишва́ притихла; все як слід,
Бо де не виглянь—всюди кіт.
Гаразд управились з мишами,

Так друге лихо завелось:
Знайшовся злодій між котами;
Мишей не чуть, а краде хтось.
Дознавсь купець, що пахне не мишами,
Не розпитавсь, та й став кричать:
—«Э, треба-ж їм гаразд всім прочуханки дать»!
Почувши се, коти недовго ждали,
Взяли та й повтікали.
Пронюхала мишва, що вже нема котів,
Та швидче до мішків—
І почала хазяйнувати,—
Не стілько їсти, як псувати.
Напорала мишва купцеві баришів,
Аж плаче він біля своїх мішків.

Дурний купець та й годі!
А на-що-ж всіх порозганяняв,
Коли один злодюга крав?
Як не піймав, то й не кажи, що злодій.

XXXII.

МІРОШНИК.

Мірошник мав хороший млин.
В хазяйстві не аби-що він:
Про се гаразд усякий знає,
Хто хлібець має.
Млин у Мірошника був водяний.
Мірошник той Хомою звався,
І був він чоловік такий,
Що не гаразд за діло брався;
А інший раз
Буває дорогий і час.—
Вода раз греблю просмоктала....
Ну що-ж! узять би й загатить.
Так ні! Мірошник спить, та спить.
Вода-ж біжить.... ще більш прорвала;

Хомі й за вухом не свербить.
Хто йде, мерщій у млин загляне:
«Ой Хомо, Хомо, зхаменись!
Он скоро вже й води не стане;
Піди-лиш, брате, подивись»!
А він їх слуха щось не дуже.
—«Нехай-лиш! річка не калюжа;
Води ще стане на ввесь вік»!
З Хоми сміються добрі люде:
«Тогді побачимо, як буде,—
Дурний ти, Хомо, чоловік».
І справді сталось, як казали:
Вода зішла—колеса стали.
Злякавсь Мірошник, та й біжить
Притьмом до прірви, щоб гатить.
Курей тим-часом із-десяток
Прийшло напитися води.
Уздрів Мірошник сих паньматок:
—«Бач; капостні—кричить—куди!
У мене й так води немає,
Ще й ви сюди»?!
І зозла палицю хапає....

*

Шпурнув—та й всіх курей побив.
А млин стоїть, хоч прірву й загатив;
І що робити—не втямає....
Ні з-чим зостався мій Хома:
Води нема й курей чорт-ма.

На світі є такі пани:
Без діла сотні всюди сують,
А за недогарок вони
Людей і лають, і мордують
(Вони се так, бач, хазяйнують!)...
Та й диво, що у них
Хазяйство піде все на-сміх!

XXXIII.

ШПАК.

Усяк до чого небудь вдався.
Той робить те, другий—друге;
Всяк свого-б берега й держався...
Эге!
Коли-б-то так всяк шанувався.
Так є-ж такі дурні,
Що іноді за те беруться,
До того пнуться,
Чого й не тямлять. По-мині—
Роби вже лучче те, що вмієш,
То й бачитиме всяк,
Що ти що-небудь розумієш.

Один ще з-малу вдатній Шпак
У Щиглика співать навчився.

Канальский Шпак так умудрився,
Що як почне було співать,
Диковина й сказать!
Мов справді Щиглик то співає.
От, слухає Шпака усяк,
Дивується та вихваляє,
Шпаком розумним величає.
Радіє, аж плигає Шпак!
Чого-б ёму іще й хотіти?
Кохаться-б дурневі, та жити;
Таке життя другому-б рай,—
Шануйсь, та людям потурай,
Виспівуй на всі бо́ки!..
Так он-що (я сказать забув)—
Шпачок зависливенький був.
Почув він (мабуть від сороки),
Що Соловейка хвалить всяк.
Шпакові се завидно стало,
Надувся бісів Шпак.
«Коли-ж моїх пісень вам мало»
(Він сам-собі мовляє так),
«Тривайте, й я так заспіваю...

Ще може й краще... я вже знаю!
На бісового батька й Шпак»!—
Зачав мій Шпак пісні виводить,—
Так ніт—зовсім не те виходить:
Хоч вельми дуже запищить,
Хоч не доприкладу хавчить,
Або нявчить, мов по-котячі,
Або мекече по-ягнячі.
Співав мій Шпак, співав,
Аж покіль всіх порозганяв,—
Ніхто і слухати не хоче,
Тікає геть, та ще й бормоче:
«Дурний, не знать чого зхотів!
Хоч-би сміху вже не робив:
Співав-би гарно по-щиглячі,
Ніж чорт-зна як по-соловьячі.»

XXXIV.

ЛЕБІДЬ, ЩУКА І РАК.

У товаристві лад—усяк тому радіє;
Дурне безладдя лихо діє,
І діло, як на-гріх,
Не діло—тілько сміх.

Колись-то Лебідь, Рак та Щука
Приставить хуру узялись.
От троє разом запряглись,
Смикнули—кат-ма ходу....
Що за морока? Що робить?
А й не велика, бацця, штука,—
Так Лебідь рветься підлетіть,
Рак упирається, а Щука тягне в воду.
Хто винен з них, хто ні—судить не нам,
Та тілько хура й досі там.

XXXV.

ВОВК І ВІВЧАРІ.

Раз Вовк тихесенько підкрався...
Всім відомо куди він звик ходить
І де він лиха набірався,—
Та що-ж робить,
Коли на те вже Вовк удався,
Щоб овечо́к давить!
І сей раз він туди ж попхався.
Тихесенько кошару обійшов;
Прислухався—не чуть, мерщій на тин зопьявся,
Зіркнув—та й охолов:
Вівчарики прехорошенько
Найкращого баранчика взяли
Та й патрають гуртом, а кунделі
Мовчать; лежать-собі смирненько,

Неначе-б-то усім їм там,
Кудлатим гаспідским синам,
Позакладало.... мов не знають,
Що перед ними виробляють!—
Дивився Вовк, дививсь;
Здихнув—та й знов у степ поплівсь,
Та й каже: «де та правда ділась?...
Яка-б тут шарварка зробилась,
Який би гомін підняли
І Вівчарі і кунделі,
Як би мині таке зробить зхотілось»!...

На сей-раз приказка здалась:
Що де-кому, мовляли, можна, а другим зась.

XXXVI.

ЛИСИЦЯ І ХОВРАХ.

«Куди се ти, кумасенько, біжиш?
Даєш неначе з-ляку драла,—
Гука Ховрах,—ні на-що не глядиш,
Мене-б-то й не пізнала»!
—«Ох, голубе! Лисиця застогнала:
Бодай би вже й не жить,
Як от-таке терпіть»!—
—«Що-ж там таке? Яка причина»?
Ховрах допитує куму.
А та ёму:
«Напасть мині! лиха година!
Як кумові свому,
Скажу тобі усе, по-дружбі...
Оце я, бач, була на службі.
Наставили мене суддею до курей;
Я їх кохала, як дітей;

Всёму порядок подавала;
І не доїм, і не досплю;
Усе, було, тружусь, роблю—
Аж з тіла зпала.
Всі добрість бачили мою,
Бо всі жили мов у раю.
—Ні з кóго, по сей день, не брала я й пірьінки.
А що-ж за те кумі твоїй?
З-очей прогнали!!.. Боже мій!
За що, про що. і за якії вчинки?
От, справді, світ тепер який
Бридкий!...
А все се лихо брехні діют.
Як здумаю—печінки тліють!
На мене хтось та набрехав
(Бодай би той добра незнав!),
Що я хабарики лупила....
А що-б я, куме, хліб так їла,
Коли хоч шаг з кого взяла,
Коли хоч раз душею покривила!
Скажи, чи я-ж коли така була,
Щоб сії капости робила»?—

—«А що-ж, кумасенько моя»,
Ховрах мовляє так Лисиці:
«Був гріх,—частенько бачив я
У тéбе пірьячко на пиці»...

Бува у службі чоловік,—
Все стогне, каже: жити важко!
Неначе доживає вік,
Або останній руб на-справжки.
І віру ймеш ёму під-час,
Бо знаєш, або й чув не раз,
Що жінку він узяв без віна,
І сам сердека сиротина.
А потім бачиш—той бідняк,—
Хто ёго зна коли і як—
Землі накупить, хазяйнує;
А далі так собі панує,
Що на!—у суд не йти, брехать,
А як утерпить, не сказать,
Як той Ховрах мовляв Лисиці,
Що видко пірьячко на пиці?....

XXXVII.

ЛЯЩІ.

В гаю у пана був ставок;
Вода як скло; на-дні пісок;
Кругом цвіли волошки та васильки;
Червоная калина там росла,
Під гаєм пасіка була,—
Ну рай та й тілько!
В ставу було чималенько Лящів;
Ніхто їх не ловив,—
Ні волоком, ні вьятірями,—
Життя Лящам,
Мов тим панам,—
Гуляють, ляпають хвостами....
Приїхав раз з сусідом пан у гай
І Щук звелів у став понапускати.

—«На-біса Щук пускаєш, пане брате»!
Озвавсь сусід: «ось потривай!
Ти гірше тілько тим нашкодиш—
Усіх Лящів позводиш,—
Їх Щуки заїдять»....
—«Даремна річ»! хазяїн став казать
(Та й усміхнувся після тóго)....
«Жалкую, чом давніш не звів...
А ти-ж, сусіде, чув од кóго,
Що я охочий до Лящів»?...

XXXVIII.

МУЖИК ТА ЛИСИЦЯ.

Колись-то Мужика Лисиця попитала:
«Скажи, буть ласкав, куме мій,
За що се честь така ось шкапі сій?
Про се вже я давно спитать тебе бажала:
Коли не подивись—
Вона з тобою скрізь:
Чи у дорозі, чи на полі;
І їсти й пити їй доволі...
А як признаться, то вона
Скотина предурна»!
—«Але!—їй каже кум:—не в розумі тутъ сила!
То все бридня.... Тут думка не така:
Нам треба тілько, щоб возила,
Та слухалася батіжка».

XXXIX.

ЧИЖ ТА ГОЛУБ.

Весною Чижик молоденький,
Такий співучий, проворненький,
В садочку все собі скакав,
Та якось в западню й попав;
Сердека в клітці рветься, бьється....
А Голуб бачить, та й сміється:
—«А що! попавсь?—от тобі й на!
Вже певно голова дурна!
Не бійсь, мене-б не піддурили,
Хоч як-би не хитрили,
Бо я не Чижик! ні... оце»!!
Аж гульк—і сам піймавсь в сільце.—
Ото на себе не надійся,
Чужому лихові не смійся!

XL.

МУХА Й БДЖОЛА.

Весною Муха-ледащиця
Майнула у садок,
На ряст, на квітки подивиться,
Почуть Зузулин голосок.
От, примостилась на красолі
Та й думає про те,
Що як-то гарно жить на-волі,
Коли усе цвіте.
Сидить, спісиво поглядає
Що робиться в садку;
Вітрець тихесенько гойдає,
Мов панночку яку...
Побачила Бджолу близенько,
«Добридень!—каже їй:

Оддиш хоч трохи, моя ненько,
Сідай от-тут мерщій».
—«Та ніколи мині сидіти,
Одвітує Бджола:
Вже час до пасіки летіти,—
Далеко від села».
—«Яка погана,—Муха каже,—
На світі доленька твоя:
Раненько встане, пізно ляже...
Мині-б от-так—змарніла-б я,
За тиждень би головоньку зхилила.
Моє життя, голубко мила—
Талан, як слід:
Чи де бенкет, чи де обід,
Або весіллячко, родини—
Такої гарної години
Ніколи не втеряю я,—
І їм і ласую до-волі,—
Не те що клопоти у полі
І праця бідная твоя»!
На річ таку Бджола сказала:
«Нехай воно і так;

Та тілько он що я чувала,
Що Муху зневажає всяк,
Що де ти не поткнесся,
Або до страви доторкнесся,—
Тебе ганяють скрізь:
Непрохана не лізь».
—«Стару новинку,—каже Муха,—
Десь довелось тобі почуть!...
Запевно дурень дурня слуха...
Велике діло—проженуть!
Не можна в двері—я в кватирку,
Або пролізу в іншу дірку—
І зась усім»!

Нехай ся байка мухам буде,
Щоб не сказали часом люде,
Що надокучив їм.

XLI.

ВОВК ТА ЗУЗУЛЯ.

Надумавсь Вовк, що жить ёму погано,—
Не зъїсть, не засне до-пуття;
Що вік ёго минає марно,
Що треба кращого шукать собі життя.
Сидить він раз під дубом та й куняє,
Ніхто ёго не розважає,—
Аж чує—на вербі,
Між листям десь, Зузуля закувала:
«Ку-ку! добривечір тобі!
А що се, Вовчику, чи не журба напала?
Чи, може, підтоптавсь»?
—«Яке там підтоптавсь»!—до неї Вовк озвавсь:
«Тобі усе, паньматко, смішки!
А де-кому ні кришки:

Тут думка не аби-яка
Морочить козака».
—«Скажи ж мині, нехай і я почую,—
Зузуля каже: що і як,
Про що міркує неборак»?
—«Прощайте!—от що!... помандрую,—
Мовляє Вовк:—покину вас усіх».
—«От тобі й на! чи справді, чи на-сміх?
Зузуля, сміючись, питає:
Вигадуєш ти, друже мій»!
Розсердивсь Вовк та й каже їй:
«Які там вигадки! либонь не знає,
Як кожен біс мене ганяє,—
Хотіли-б навит вбить!
Ні, годі вже мині терпіть
Таку лиху годину...
Попхаюсь, серце, на Вкраїну,—
Хороша, кажуть, сторона:
Життя таке що на!
Там люде не страшні, шанують, привітають;
Собаки там нікого не займають,—
Живи як хоч, де хоч ходи,

Не сподіваючись біди».
—«А вовчі норови ти де подінеш?
Пита Зузуля: тут покинеш»?
—«Бодай тебе, Зузуленько моя!
Сміється Вовк: «вигадуєш дурниці...
Хіба-ж вовки лисиці—
І я, мов, і не я?...
Був Вовком я і Вовком буду—
До-віку і до-суду»!
—Ой, Вовче, Вовче, не хвались,—
Промовила Зузуля,—стережись!
Ось не мандруй ти здуру,
Бо здіймуть з тебе шкуру».

Не забувайте, земляки:
Є й між людьми такі вовки,—
Про других—де тобі як виють,
А сами-ж лихо діють.

XLII.

КВІТИ.

У гарному будинку на вікні
Бриніли квіти у макітрі;
Тихесенько вони гойдалися на-вітрі,
Радіючи весні.
На другому вікні стояли інші квіти:
З паперу зроблені і шовком перевиті
На дротяних стебельцях, наче мак,—
Хто йде, дивується усяк...
Чого тепер не роблять люде!
Без коней їздять,—ще колись
І не такеє диво буде:
От-от—дивись—
На місяць злізуть панувати
І там почнуть

По-своєму порядкувати,
Ще й земство заведуть...
А покіль-що—повернем річ на квіти.
День парний був; у холодку спочити
Ховавсь усяк.
От, справжні квіти кажуть так:
«Ой вітрику, наш милий друже!
Навій нам дощику мерщій,
Бо душно стало дуже
Скрізь по землі сухій».
А тії, шовком вбрані квіти,
Сміються з них:
«Кому-кому—ще й вам годити,—
Не бачили дурних!
Навій їм дощику із неба...
На що він здавсь, коли ёго не треба?
Поналива води—
Хоч не ходи.
Не слід їм, вітре, догождати,
Бо що вони за квіти, треба знати?
Ще тиждень поцвітуть,
А потім і посхнуть.

Ось ми не простою красою—
Сам бачиш ти—
І літом і зімою
Уміємо цвісти»...
А вітер віє, повіває...
Вже близько хмара... дощик накрапає...
І зразу зашумів—
Долину звеселив...
А тії квіти, шовком вбрані,
Попадали, неначе пьяні—
Пропала чвань!
Тепер—куди не глянь—
Скрізь по двору їх вітер носить.

Розумному, як кажуть, до́сить.

XLIII.

ХМАРА.

Над селами, над нивами,
Лугами та долинами
Велика хмара йшла.
Ні жита, ні пшениченьки,
Ніякої травиченьки
Дощем не полила.
Від степу від широкого
До моря до глибокого
За вітром потяглась.
Над морем гуркотаючи,
Ввесь день не оддихаючи,
Дощем вона лилась.
Діждала нічки темної—
І до гори зеленої
Присунулась спочить.
«Бач,—каже,—го́ро милая,

Дощу не пожаліла я,
Нехай тепер шумить»!
—«Шкодà—гора озвалася:
Сёго не сподівалася
Од тебе, сестро, я!
Над селами, над нивами,
Над тихими долинами—
Там славонька твоя!
На кожную стеблиночку
Пошлеш одну росиночку—
І віку додаси,—
А морю широченному,
Глибокому, силенному,
Води не надаси!»

Гора сказала правдоньку;
А я вам дам порадоньку—
Як жити до-пуття:
Кохайте щиро правдоньку—
І дасть вам Бог одрадоньку
Счастливого життя.

XLIV.

ГРОМАДА.

Одважившись Вовк у Лева попросити,
Щоб старшиною до овець
Наставили ёго служити...
Лукавий молодець!
Попереду він кинувсь до Лисиці,
Щоб тая нищечком у Львиці
Поворожила про ёгò
Лисичка здатня до сёгò:
Крутнула хвостиком—і помоглося,—
Все до-ладу й прийшлося.
Став думать Лев, що може-б і не слід,
Бо препоганий вовчий рід,—
Та треба-ж іноді і жінці догодити...
Тут як би владить так,

Щоб який-небудь неборак
Не здумав шелесту зробити:
Зкрутив, мов, як хотів...
І Лев звелів
Кликнуть громаду на пораду.
Ну, чи громаду, то й громаду...
Зійшлись... ніхто нічого не сказав...
І Вовчик старшиною став.
А Вівці-ж що? хіба-ж вони поснули,
На раді стоячи? про їх же діло йшло?...
От те-ж-то й лишенько! Овечок не було,
Бо не покликали—забули...
А слід побуть їм там.

Панове громадяне!
Се байка вам,—
В-пригоді може стане.

XLV.

СОБАКА Й КІНЬ.

Був на селі Квачан-собака,
Кудлатий та товстий,
Хвіст здоровенний, як ломака,
І сам такий страшний.
Раз лежачи знічевья на травиці,
У холодочку під кущем,
Він розбалакався з Конем
Про те, про се, про всякії дурниці,
А далі річ на те звернув,
Що він у господарстві—сила,
Не те що Кінь або кобила,
Усяк се, може, чув.
«Що-ж, Коню, ти? попихач головатий...
Диковина тим возом торохтіть;
Велике діло борону тягати,
Або снопи возить!
Он я: і череду у полі доглядаю,

Ввесь двір, кошару стережу,
До току побіжу—
Цілісінькую ніч не спочиваю»!
На річ таку Собаці Кінь сказав:
«Се, може, й правда, хто вас знає;
На світі всяк буває...
А я-б тебе про от що попитав:
Коли-б я не хотів у полі працювати,
Коли-б я хліба не возив,
То що-б стеріг тогді кудлатий
І що-б він їв»?

І люде є такі ледачі,
Мудрують по-собачі:
Ми, бачте, сила, ми стовби,
У нас, мов, золоті лоби,
Ми громадяне,—
А то все суччя копійчане,
Баділля світове́!...
Сказав-би щось про Квачана такого—
І щò воно й до чóго,—
Та цур ёму! бо ще порве...

XLVI.

БДЖОЛА І МУХИ.

Хтось Мухам набрехав,
Що на чужині краще жити,
Що слід усім туди летіти,
Хто счастя тут не мав.
Наслухались дві Мухи того дива
(Про се найбільше Чміль гудів):
«Тут—кажуть—доля несчастлива,
Дурний, хто досі не летів!
Покиньмо, кумо, Україну—
Нехай їй хрін!
Та помандруймо на чужину,
Аж до веселих тих долин,
Де доля кращая вітає
І може плаче, нас ждучи...

Зіми там, кажуть, не буває,—
Гуляй, безпешно живучи»!
Так одна Муха-цокотуха
Базікала з кумою вдвох,—
Коли поглянуть на горох—
Сидить Бджола та мовчки й слуха.
—«Здоровеньки були!
Обидві Мухи загули:
От добре, що зустрілись з вами...
А ну-те й ви збірайтесь з нами»!
На се Бджола сказала їм:
«Шкодà! я рідну Україну
Не проміняю на чужину,
Нехай се счастя вам самим».
А Мухи разом задзижчали:
«Ось годі, не кажіть!
Жили мы тут—добра не знали,
Бодай би так не жить!
Не то пани, дурні селяне—
Усяке шкодить нам;
Щодня таке життя погане,—
Колись так буде й вам».

—«Ні, я сёго не сподіваюсь,
Сказала їм Бджола:
Мині шаноба скрізь була,
Бо я без діла не тиняюсь.
А вам—
Однаково що тут, що там,
Ви ні на кого не жалкуйте;
Обридло тут—туди мандруйте,
На втіху паукам».

Я про охочих до мандрівки
Давно сказать хотів:
Хто дома зледащів,
Тому не жаль домівки.
Діди мовляли їм колись:
Ідіте, ринде,
Куди інде,—
На-що ви нам здались?—
Там, може, вас не знатимуть,
То й риндёю не зватимуть.

XLVII.

ГАДЮКА І ЯГНЯ.

Під дубом у гаю жила Гадюка,
Не просипуща злюка:
Усе було сичить-сичить,
Щоб кого-небудь укусить.
Мале Ягнятко там гуляло;
Скік-верть, сюди-туди—
Та якось під той дуб і доскакало,
Не сподіваючись біди...
Гадюка кинулась та й укусила,—
От так, як бач,
Безвинного занапастила.
Ягнятко в-плач,
А потім на травицю впало:
«Ох, за́ що-ж, за́ що»? простогнало...

А бісова Гадюка знов сичить:
«Щоб тут гулять не сміло!
Ти, може, затоптать мене хотіло,—
Вас треба вчить»!
Ягнятко більше не озвалось...
На світі нажилось, награлось...
Затихло... спить...

Колись і між людьми чимало
Таких ягнят попропадало.
Тепер гадюкам час сказать:
Минулися вже тії роки,
Що розпірали бóки,—
Дай Боже Правді не вмірать!

XLVIII.

ВІВЦІ ТА СОБАКИ.

Один заможній господарь
Надумався вовків злякати.
«Щó—каже—той вівчарь—
Собак дві сотні назбірати»!
Здається-б і гаразд було;
Вовки полохать перестали,—
Так друге лихо підросло:
Свої Собаки шкодить стали.
Аж жаль бере, як розказать:
З Овечок перше вовну драли,
А далі мняса забажали,
Та й ну щодня Овець качать.
До осени звели отару...
Зосталось, може, з-пару,

Та й тих упорали під темну ніч,
Щоб більше не кортіло.

На се коротка річ:
Дурний порядок—дурне й діло.

XLIX.

БИЛИНА.

Сказав раз Кущ Билині:
—«Билинонько! чого така ти стала,
Мов рибонька вьяла,
Пожовкла, не цвітеш,
Живеш, як не живеш,
Твоя головонька от-от поляже»?
—«Ох, Кущику!—Билина каже:
Я на чужині»...

Хто щиро поважа родину,
Свій рідний край,
Тому не всюди рай:
Чужина вьялить, як Билину.

L.

ГОРЛИЦЯ Й ГОРОБЕЦЬ.

Воркувала Горлиця у садку,
У куточку тихенькому, на бузку;
Жалкувала сизокрила, що вона
Не счулася, як минула і весна,
Не вгляділа, як одцвівся і садок
І черешні, і вишеньки, і бузок;
Сумувала, що прийдеться в-осени
Десь шукати ще іншої сторони.
Підлабузнивсь до Горлиці Горобець,
Наче справді запорозький молодець:
«Ой послухай, голубонько, не журись;
Ти на мене, молодчика, подивись!
Чи є в світі де такії молодці,
Як ми, славні та веселі горобці,—

На все вдатні—до любощів, до пісень?—
Цвірінькаєм, жартуючи, увесь день!
Ти не бійся, голубонько, що зіма
Посиплеться білим снігом.... то дарма!
Нас з тобою теє лихо не зляка:
Перебудем під стріхою в козака.
А як гляне ясне сонце на весну—
Забудемо тую зіму навісну́.
Поростають тії білиі сніги,
Покриються травицею всі луги,
Розівьється калинонька і садок,
Розцвітуться і вишеньки і бузок;
Заспівають усі пташки як в раю,
Привітатимуть голубоньку мою;
А ти, серце-голубонько, не журись
Та до ме́не молодчика прихились»....
—«Бодай тобі, Горобчику, не брехать,
А Горлицям твоїх брехень не чувать.
Не до-парі голубоньці Горобець,
Хоч який він прехороший молоде́ць:
Треба мині, сизокрилій, голубка,
Як хорошій дивчиноньці козака».—

Де не взявся сизокрилий голубок—
Як ухопить Горобчика за чубок,
Помняв ёго, понівечів, як хотів,
Оскуб ёго, молодчика, та й пустив:
«Оце тобі, Горобчику, так не вчись,
До чужої голубоньки не тулись».
Як дремене Горобчичок у садок,—
Болить ёго головонька і чубок.
Регочуться проклятиі горобці:
«От так наші добувають молодці!»
Засоромивсь осміяний Горобець
Та й покинув ріднесенький табунець,
Полетів він світ-за́-очі у садки
Відшептувать головоньку і боки́.

Я вигадав, лежачи на печі,
Для вас сюю баєчку, паничі?
Ой, не будьте, паниченьки-молодці,
І ви такі, як оттії горобці;
Пригортайтесь, козаченьки, до дівчат—
Хіба мало є хороших бровенят?

Дівчинонька, якъ квіточка,—з нею рай,—
А чужої молодиці не займай,
Бо налетить часом сивий голубок—
Болітиме головонька і чубок!

РОСПОЛОГ БАЁК

ПО АЛФАВІТУ.

Б

Картки.

Бджола і Мухи 113
Билина 120

В

Ведмідь-пасішник 5
Вівці та Собаки 118
Вівчарь 32
Вовк і Вівчарі 89
Вовк і Кіт 49
Вовк і Лисиця 34
Вовк та Зузуля 101
Вовк та Мишиня 61
Вовк та Ягня 22

Г

Картки.

Гадюка і Ягня 116
Горлиця й Горобець 121
Громада 109

Д

Два Кума 43
Дві Бочки 52
Деревце 1

Ж

Жаба й Віл. 37

З

Зузуля й Півень 66

К

Камінь та Червяк 71
Квіти 104
Купець та Миші 80

Л

Лебідь, Щука і Рак 88
Лев та Вовк 75
Лев та Миша 58
Лисиця й Оселъ 73

Картки.

Лисиця і Ховрах 91
Лящі 94

М

Миша й Пацюк 54
Мишача рада 10
Мірошник 82
Мужик та Лисиця 96
Муха й Бджола 98

О

Осел і Хазаїн 8
Охрімова свита 46

П

Пан на-всю-губу 13
Прохожі Та Собаки 39

С

Свиня. 29
Синиця 77
Собака й Кінь 111
Співаки 41

Т

Торбина 16

Картки.

Троєженець 63

Х

Хазяїн Та Шкапа. 69
Хлопчик і Гадюка. 56
Хмара 107

Ц

Цікавий 19

Ч

Чиж Та Голуб 97

Ш

Шпакъ 85

Щ

Щука 26

LIBRARY OF CONGRESS
0 002 386 260 8

ЦІНА 40 КОП.